

ARHITECTURI DE SECURITATE UMANĂ ÎN SPAȚIUL EUROATLANTIC

Recenzie

Volumul „Arhitecturi de securitate umană în spațiul euroatlantic” se înscrie în paleta largă de rezultate obținute de către echipa de cercetare din cadrul proiectului, în demersul acesteia de a cunoaște și contracara factorii de risc și vulnerabilitățile la adresa securității umane.

Primul dintre capitolele cărții abordează teme și concepte generoase cu privire la mediul de securitate din spațiul euroatlantic, perceput și analizat prin prisma a două instituții de securitate reprezentative: Alianța Nord-Atlantică și Uniunea Europeană.

Se constată astfel că nevoile de apărare în Europa s-au schimbat, iar Uniunea Europeană, ca actor internațional, a decis să-și asume un rol mult mai activ în materie de securitate și apărare. În aceste condiții, Uniunea a hotărât că trebuie să fie capabilă să acționeze autonom în gestionarea crizelor și să poată interveni pentru prevenirea conflictelor – încercând să atace cauzele și să contribuie la reconstrucție și la stabilizare – un domeniu în care comunitatea și statele sale membre susțin deja acțiuni semnificative.

Prin intermediul a numeroase argumente, autorii demonstrează că Uniunea Europeană și NATO nu se află în competiție, ci desfășoară acțiuni complementare împotriva unor obiective comune. NATO constituie arhitectura pe care aliații își construiesc apărarea colectivă, iar dezvoltarea capacităților UE trebuie să permită țărilor europene să contribuie mai mult la propria lor securitate și să îndeplinească misiuni acolo unde Statele Unite nu ar trebuie să rămână implicate.

În opinia autorilor esența primului capitol constă în conștientizarea necesității construirii unei ordini internaționale în care țările și popoarele să fie integrate într-o lume în care primează interesele și valorile comune: demnitatea umană, respectarea legii, respectarea libertăților individuale, economia de piață și libera inițiativă, toleranța religioasă. Cu toții trebuie să înțelegem că o lume în care aceste valori sunt asimilate ca standarde și nu ca excepții reprezintă cel mai bun antidot împotriva vulnerabilităților, riscurilor și amenințărilor la adresa securității europene.

Cel de-al doilea capitol abordează într-un mod comprehensiv tema securității umane în spațiul euro-atlantic. Niciun aspect de interes major nu este lăsat deoparte, fiind analizate într-o succesiune logică următoarele subiecte: paradigma securității umane și impactul pe care globalizarea îl are asupra acesteia; corelația dintre securitatea umană, securitatea națională și

securitatea regională; cadrul legislativ și rolul statelor și al instituțiilor de securitate în promovarea securității umane și, la fel de important, provocările de natură etică ce pot surveni odată cu punerea în aplicare a acestor teorii și concepte.

Într-adevăr, pare greu de crezut că un termen precum cel de „securitate umană” abia acum începe să fie dezbătut. De zeci și sute de ani, organizațiile internaționale, guvernele naționale și liderii acestora au încercat, prin mijloace complexe, să garanteze securitatea statelor-națiune și să mențină pacea și securitatea la nivel internațional. Însă în numeroasele demersuri, teorii, școli de gândire și curente existente, un singur element părea omis: individul, și securitatea personală a acestuia.

În accepțiunea echipei de cercetare este nevoie de o schimbare de paradigmă în interpretarea securității, o discontinuitate care așează în plan secund preocuparea pentru situația statului-națiune, a lipsei amenințărilor la adresa unității și independenței acestuia și aduce în prim-plan situația oamenilor.

Prin urmare, toate demersurile privind securitatea regională și securitatea națională trebuie să aibă drept finalitate garantarea securității indivizilor și a comunităților umane. În final, eficiența politicilor de securitate implementate la nivel național și regional se cuantifică în valoarea reală a securității umane dobândite. O politică de securitate ce nu are drept finalitate un plus de siguranță pentru fiecare dintre indivizi va fi, în opinia autorilor, o politică falimentară, întrucât interesele naționale nu pot fi niciodată puse mai presus de interesele cetățenilor.

Mesajul celui de-al doilea capitol este următorul: în ciuda tuturor problemelor pe care le presupune o schimbare de paradigmă cu implicații atât de mari pentru situația omenirii, forța potențială de care dispune ideea de securitate umană poate prevala, condiția necesară și suficientă fiind depășirea concepțiilor ideologice înguste ce caracterizează în prezent starea de securitate globală.

Următorul capitol este axat pe aspectele specifice securității umane în zona de sud-est a Europei. Colectivul de autori aduc în discuție observații interesante cu privire la implicarea unor instituții de securitate (ONU, OSCE) și a societății civile în problemele de securitate umană din această regiune.

Astăzi, regiunea Marelui bazin al Mării Negre a devenit unul dintre centrele politicii europene și mondiale. În zona Balcanilor și imediata ei vecinătate, aspectele de securitate au luat-o înaintea celor economice, ceea ce a determinat o adâncire a decalajelor economice existente în zonă și, pe acest fond, menținerea stărilor conflictuale latente.

În Europa de sud-est, organizațiile societății civile se implică în luarea deciziilor privind dezvoltarea socială sau a deciziilor de interes public. Astfel, putem spune că societatea civilă joacă un rol instrumental în creșterea gradului de conștientizare a problemelor insecurizante și în transpunerea acestora în agenda internațională.

Însă lunga perioadă de tranziție a țărilor sud-est europene a fost însoțită de inerția sau subdezvoltarea evidentă a societății civile. Prin urmare, consideră membrii colectivului de cercetare, rolul său continuă să fie puțin semnificativ în influențarea deciziilor politice sau economice. În acest context, înființarea mai multor ONG-uri cu scopuri clare, care să acopere întreaga paletă a activităților sociale, constituie calea potrivită pentru revigorarea și consolidarea societății civile și a rolului pe care aceasta îl poate juca în Europa de sud-est.

În final, colectivul de autori analizează în cel de-al patrulea capitol al prezentului volum posibilele implicații pe care evoluția mediului de securitate internațional le poate avea în spațiul euroatlantic. În acest sens, autorii consideră relevante două dintre regiunile cele mai fierbinți ale lumii: Asia Centrală și Orientul Mijlociu.

În ceea ce privește Asia Centrală, zona reprezintă un spațiu tradițional al confruntărilor politico-militare euro-asiatice, nod de legătură dintre civilizația europeană și cea asiatică, un veritabil loc de ciocnire a civilizațiilor. Regiunea prezintă un interes deosebit pentru marile puteri ale planetei în primul rând datorită resurselor energetice și apoi datorită poziției sale geopolitice și geostrategice.

Cât despre Orientul Mijlociu, acesta a reprezentat un focar de conflicte și violență de-a lungul întregii sale istorii, cu precădere însă după cel de-al Doilea Război Mondial și după crearea statului israelian în anul 1948. Implicarea internațională a diferitelor organizații precum ONU, UE sau Liga Arabă a fost întotdeauna importantă pentru zona Orientului Mijlociu, însă în esență s-a dovedit a fi partinică și fără a aduce rezolvări majore pentru situația generală din regiune. Este dificil de cuantificat determinările mediului de securitate din Orientul Mijlociu asupra populației din acest areal. Dacă în statele a căror stabilitate a fost asigurată de importante rezerve petroliere autoritățile dețin resursele necesare asigurării unui nivel de trai decent, în zonele afectate de conflict populația este supusă permanent violențelor și lipsurilor materiale.

În concluzie, volumul de față reprezintă un rezultat valoros al proiectului de cercetare, ce aduce un plus de cunoaștere cu privire la securitatea umană în spațiul euroatlantic. Ideea esențială, reverberată practic în fiecare pagină a cărții, este cea conform căreia securitatea umană

reprezintă conceptul viitorului în interpretarea și abordarea majorității aspectelor de securitate, întrucât ea așează în centrul preocupărilor sale individul – cel mai important și mai vulnerabil element al societății.